

A TRANZITÁRUK DILEMMÁJA A VÉDJEGYEK VÁMJOGI VÉDELMENEK RENDSZERÉBEN

1. A vámjogi védelem és a tranzitárúk problémája általában

A szellemi alkotásokat komplex, több jogterületen és jogágon átnyúló védelmi háló oltalmazza. A védelmi rendszer alapját mindenkor az adott szellemi alkotás fogalmát és az ahhoz kapcsolódó kizárólagos jogosultságokat meghatározó polgári jogi szabályok alkotják. A polgári jog rendelkezései között találjuk meg a szellemi alkotás keletkezésének, oltalmazhatóságának és az oltalom megszűnésének feltételeit is. Az alapvetően polgári jogi védelem jellegéből következik azonban, hogy annak keretében sokszor rendkívül lassú és költséges a jogérvényesítés a jogosultak számára.

A szellemi alkotások védelméhez azonban az egyéni jogosultakénál szélesebb körű társadalmi, így többek között fogyasztóvédelmi, egészségügyi és a tisztességes verseny fenntartásához kapcsolódó érdekek is fűződnek. Ezért a jogalkotó a polgári jogon túlmenően egyéb jogterületeken is biztosít oltalmat a szellemi tulajdon számára. A legsúlyosabb, a jogalkotó által a társadalomra is veszélyesnek minősített jogsértések ellen nyújt védelmet a Büntető Törvénykönyv néhány tényállása, és a kalózárúk és hamisítványok nemzetközi kereskedelmének visszaszorításának talán legfontosabb eszközeit a vámjog egy-egy jogintézménye jelenti.

Az Európai Bizottság a kalózárúk és hamisítványok kereskedelmét az európai gazdaságot fenyegető jelentős problémának tekinti.¹ A problémával foglalkozó, 2005-ben megjelent közleményében² a Bizottság kiemelte, hogy „Az Európai Unió állampolgárainak egészsége és biztonsága, munkahelyeik, a Közösség versenyképessége, a kereskedelem, valamint a kutatási és innovációs befektetések egyre növekvő veszélyben vannak a hamis áruk ipari mértékű termelése miatt.”³ Ezért a Bizottság azt fogalmazta meg célként, hogy az Európai Unióban minél erősebb vámjogi védelmet kell biztosítani a szellemi alkotásoknak. Az Európai Unió

¹ Az Európai Bizottság hamisítás elleni politikájáról bővebb tájékoztatást ad a Bizottság honlapja: http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/combating/index_en.htm.

² Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee on a customs response to the latest trends in counterfeiting and piracy; http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/comm_native_com_2005_0479_3_en_acte.pdf.

³ I. m. (2), p. 3.

vámjogi védelmi rendszere azóta is a világ egyik legerősebbjének számít azzal a törekvéssel, hogy minél hatékonyabban szűrje ki a határain áthaladó forgalom ellenőrzése során talált hamisítványokat és kalóztermékeket.

Éppen a védelmi rendszer ezen erősségének egyik sarokköve, az Európai Unió területén keresztül tranzitban lévő áruk elleni vámhatósági intézkedések körül figyelhető meg bizonytalanság az utóbbi időben a jogosultak és a kérdéssel foglalkozó jogászok körében egyaránt. A probléma körüli vita az elmúlt időszakban egyre több tudományos publikációban és konferencián is figyelmet kapott.⁴

A tranzitárukkal kapcsolatos dilemma akkor került valóban reflektorfénybe, amikor 2008-ban a holland vámhatóságok Hollandiában fennálló szabadalmi jogokra hivatkozva foglaltak le Indiából származó és Brazíliába tartó generikus gyógyszereket, amelyek útjuk során érintették a rotterdami kikötőt. Az Európai Unió vámterületén keresztül tranzitban lévő termékekkel szemben a holland vámhatóság arra hivatkozással intézkedett, hogy azok sértik az originális gyógyszerek gyártóinak Hollandiában fennálló szabadalmi jogait.

A tranzitban lévő generikus gyógyszerek körüli viták mellett azonban felmerült az alábbi két ügy is, amelyeknek védjegyjogi alapjuk van. A védjegyek vámjogi védelmének kérdése jogi szempontból azért különösen érdekes, mert az említett két ügyben hamarosan állást kell foglalnia az Európai Unió Bíróságának (Bíróság) is, és ezért a közeljövőben érdekes fejlemények várhatók ezen a területen.

Az említett ügyek az Egyesült Királyságban és Belgiumban is bíróság elé került egy-egy olyan esettel kapcsolatosak, amelyben a vita tárgya, hogy a vámhatóságok jogosultak-e a tranzitban lévő, védjegyeket feltehetően sértő áruk elleni intézkedésre.

Az Egyesült Királyságban a Királyi Adó- és Vámhatóság (Her Majesty's Revenue and Customs – HMRC) munkatársai egy Hongkongból Kolumbiába tartó szállítmány átvizsgálása során találtak hamis NOKIA mobiltelefonokat. A szállítmány tranzitban volt az Európai Unió területén keresztül. Tekintettel arra, hogy a HMRC az elmúlt időszakban azt a gyakorlatot követi, hogy nem intézkedik olyan árukkal szemben, amelyek csupán tranzitban vannak az Egyesült Királyság területén keresztül, arról határozott, hogy feloldja az áruk lefoglalását, és szabad utat enged azok kivitelének. Tekintettel arra, hogy az áruk vitathatatlanul rossz minőségű hamisítványok voltak, a Nokia a HMRC határozatának felülvizsgálatát kérte az illetékes angol bíróság előtt. Az első fokon eljáró bíróság fenntartotta a HMRC határozatát a vonatkozó európai uniós rendelkezésekre hivatkozva. A Nokia fellebbezett az

⁴ L. pl.: *O. Vrins et al: Trade mark use in transit: EU-phony or cacophony?* Journal of Intellectual Property Law and Practice, 1. évf. 1. sz., 2005, p. 43–45.; *M. Schneider: Fakes in transit would not be counterfeits.* Journal of Intellectual Property Law and Practice, 5. évf. 1. sz., 2010, p. 19–22.; *O. Vrins: The real story of a fiction: transit after Montex under Regulation (EC) 1383/2003.* Journal of Intellectual Property Law and Practice, 5. évf. 5. sz., 2010, p. 358–371.

ítélet ellen Anglia és Wales Fellebbviteli Bírósága előtt. A Fellebbviteli Bíróság úgy döntött, hogy felfüggeszti az eljárást és előzetes döntéshozatalért fordul a Bírósághoz.⁵

Az Egyesült Királyságban felmerült ügyel majdnem egyidejűleg a belga vámhatóság is lefoglalt egy hamis PHILIPS termékekből álló szállítmányt, amelyek az antwerpeni kikötőt érintve voltak tranzitban az Európai Unió vámterületén keresztül. A vámhatóság ebben az esetben is úgy döntött, hogy megszünteti a termékek lefoglalását, azonban a Philips megátadta a határozatot az antwerpeni kerületi bíróság előtt, amely szintén úgy döntött, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatalért fordul a Bírósághoz.⁶

A fenti ügyek azt jelzik, hogy jelenleg nem egyértelmű, hogy az európai jog vonatkozó szabályai szerint jogában áll-e a vámhatóságoknak, hogy intézkedéseket tegyenek a tranzitban lévő, védjegyjogot sértő árukkal szemben. A kérdést végleg a Bíróság fogja eldönteni, a felmerült probléma megértéséhez azonban hasznos lehet a vonatkozó jogszabályok és a Bíróság eddigi ítélezési gyakorlatának, valamint a különböző tagállamokban felhozott érveknek az áttekintése. A jelen tanulmány célja tehát annak az európai jogi környezetnek a felvázolása, amelyben a Bíróságnak meg kell hoznia a várva várt döntéseit.

2. A védjegyek vámjogi védelmének jogszabályi háttere

2.1. A vonatkozó jogszabályok

A Bíróság előtti két kulcsfontosságú ügy középpontjában a szellemi tulajdon vámjogi védelmét biztosító jogszabályok egyes rendelkezései állnak. Ezek a jogszabályok egyrészt az egyes szellemi tulajdon-jogokat feltehetően sértő áruk elleni vámhatósági intézkedésekről és az ilyen jogokat ténylegesen sértő áruk ellen hozandó intézkedésekről szóló 1383/2003/EK rendelet (új rendelet), másrészt az új rendelet elődje, a hamisított és kalózáruk szabad forgalomba bocsátását, kivitelét, újrakivitelét vagy felfüggesztő eljárás alá vonását tiltó intézkedések megállapításáról szóló 3295/94/EK rendelet (korábbi rendelet). A korábbi rendelet azért bír különös jelentőséggel problémánk szempontjából, mert egyrészt a Bíróság

⁵ C-495/09; az angol bíróság által feltett kérdés a következő volt: „A közösségi védjeggyel ellátott nem közösségi áruk, amelyeket egy harmadik országból egy másik harmadik országba való szállításuk közben az Európai Unió területén keresztüli tranzitjuk során a vámhatóság megvizsgál, a 1383/2003/EK rendelet 2. cikk, (1) bekezdés (a) pontja értelmében minősülhetnek 'hamis áruknak' akkor is, ha semmi sem utal arra, hogy ezek az áruk akár a váméletről összhangban, akár jogellenes módon az Európai Unió piacára kerülnek?”

⁶ C-446/09; a belga bíróság által feltett kérdés a következő volt: „A 3295/94 EK rendelet 6. cikk (2) bekezdésének (b) pontja a közösségi jog olyan egységes szabálya, amelyet a Tagállamok azon bíróságai, amelyek a szellemi alkotások jogosultjai a rendelet 7. cikke értelmében megkeresnek, kötelesek figyelembe venni, és ez a szabály azt mondja ki, hogy a bíróság döntésének meghozatalakor nem veheti figyelembe az áruk tranzit státuszát, hanem alkalmaznia kell azt a fikciót, hogy az árukat az adott Tagállamban gyártották, és ezt követően kell eldöntenie az adott Tagállam jogszabályait alkalmazva, hogy ezek az áruk sértik-e a szóban forgó szellemi tulajdon-jogot?”

a tranzitárúk elleni vámhatósági intézkedésekkel összefüggő valamennyi eddigi ítéletét e rendelet alapján hozta meg. Másrészről a fentebb említett belga vonatkozású ügyben is e rendeletet kell értelmeznie a Bíróságnak. Továbbá jelentős különbségek vannak az új rendelet és a korábbi rendelet között, amelyeknek az ismerete segíthet a vonatkozó rendelkezések értelmezésében.

2.2. A védelem rendszere a vonatkozó jogszabályok alapján

A szellemi alkotások vámjogi védelmét biztosító új és korábbi rendelet szerkezete ugyanazon az alapvető jogalkotói logikán alapul. Ez a logika a következő három elemből áll.

(i) Mindkét jogszabály meghatározza azokat a *helyzeteket*, amelyekben a vámhatóságoknak a szellemi tulajdont feltehetően sértő, illetve vélhetően hamis vagy kalózárúkat meg kell találniuk ahhoz, hogy intézkedéseket telessenek.

(ii) Mindkét jogszabály tartalmazza a vámhatóság által tehető *intézkedések* körét és azok megtételének eljárási rendjét.

(iii) Végül mindkét jogszabály meghatározza azt, hogy *mi alapján* kell elbírálni, hogy egy áru hamis vagy kalózárúnak minősül.

A két rendelet majdnem azonos szövegezésű 1. cikke szerint a vámhatóság intézkedhet a valamely szellemitulajdon-jogot feltehetően sértő⁷ áruval szemben, amennyiben azt a vámhatóságnál a szabad forgalomba bocsátás, kivitel vagy újrakivitel céljából bejelentik,⁸ továbbá a Közösség vámterületére belépő vagy onnan kilépő, a felfüggesztő eljárás alá vont, az értesítés melletti újrakivitel alatt álló, vagy a vámszabad területre beléptetett vagy vámszabad raktárban „betárolt” ilyen áruval szemben.⁹

Ebből az következik, hogy a vámhatóság gyakorlatilag bármely vámjogi helyzetben ellenőrizheti az árukat, és a korábbi, illetve az új rendeletben foglalt feltételek fennállása esetén azokkal szemben megteheti az ott meghatározott intézkedéseket.

Az új rendelet 9. cikke értelmében, amennyiben a vámhatóság meggyőződik arról, hogy az áruk feltehetően sértik az érintett szellemitulajdon-jogot, felfüggeszti az áruk kiadását, vagy lefoglalja azokat. Ilyenkor a vámhatóság tájékoztatja a jogosultat és az áruk bejelentőjét, illetve birtokosát. Az árukkal szemben ezt követően kétféle eljárás követhető. Azok egyrésztől megsemmisíthetőek egyszerűsített eljárás keretében, amennyiben a szellemitulajdon-jog jogosultja a lefoglalásról szóló értesítés kézhezvételétől számított 10 munkanapon belül tájékoztatja a vámhatóságot arról, hogy az áruk valóban sértik szellemitulajdon-jogát, és átadja a vámhatóságnak az áruk bejelentőjének, birtokosának vagy tulajdonosának írásbeli hozzájárulását az áruk megsemmisítés céljából történő átadásához.¹⁰

⁷ A korábbi rendelet szövege szerint hamisított vagy kalózárúnak gyanított áru.

⁸ 2913/92/EGK tanácsi rendelet a Közösségi Vámkódex létrehozásáról (Közösségi Vámkódex), 61. cikk.

⁹ Közösségi Vámkódex, 84. cikk (1) bekezdés.

¹⁰ Új rendelet, 11. cikk (1) bekezdés.

Másrésről amennyiben nem kerül sor az áruk egyszerűsített eljárás keretében történő megsemmisítésére, és nem indult eljárás annak megállapítására, hogy a nemzeti jog szerint megvalósult-e a kérdéses szellemi tulajdon-jog megsértése, a vámhatóság megszünteti az áruk lefoglalását.¹¹ Amennyiben a jogosult nem ért egyet a vámhatóság ezen döntésével, a határozat ellen jogorvoslattal élhet, és kérheti annak bírósági felülvizsgálatát. Ebben az esetben az árukkal szembeni intézkedésről szóló döntést a felettes szervnek és végső soron a bíróságnak kell meghoznia.

A korábbi rendelet hasonlóan rendelkezik a szellemi tulajdon-jogot sértő árukkal szemben alkalmazandó intézkedésekről, bár nem ad lehetőséget azoknak egyszerűsített eljárás keretében történő megsemmisítésére.

Azt, hogy mely áruk minősülnek az új rendelet értelmében „szellemi tulajdon-jogot sértő áruknak”, vagy a korábbi rendelet szerint „hamisított áruknak” vagy „kalózáruknak”, az új rendelet 2. cikkének (1) bekezdése, illetve a korábbi rendelet 1. cikkének (2) bekezdése határozza meg. Az új rendelet szerint „szellemi tulajdon-jogot sértő áruknak” minősülnek a „hamisított áruk” és a „kalózáruk”. Az új rendelet a „szellemi tulajdon-jogot sértő áruk” fogalmával bevezetett egy olyan fogalmat, amely nem tölt be különösebb funkciót a szabályozás logikájában, azonban hozzájárul az új rendelet értelmezési nehézségeihez.

A védjegyek vámjogi védelme szempontjából a hamisított áruk fogalmának van jelentősége, hiszen azok az áruk minősülnek hamisított áruknak, amelyeket engedély nélkül olyan védjeggyel vagy megjelöléssel láttak el, amely megegyezik az ugyanolyan típusú árukra érvényesen bejegyzett védjeggyel, vagy amely lényeges jellemzőit tekintve nem különböztethető meg az ilyen védjegytől, és amely ezáltal sérti a védjegy jogosultjainak jogait.

Az egyetlen fennmaradó kérdés, amelynek megválaszolása szükséges annak eldöntéséhez, hogy a vámhatóság intézkedhet-e az árukkal szemben az, hogy milyen szabályok alapján kell eldönteni, hogy a védjegy jogosultjainak jogai sérelmet szenvedtek-e. Ezek a szabályok határozzák meg ugyanis azt, hogy a védjegy jogosultjainak jogai milyen megjelölésekkel kapcsolatos milyen magatartások esetében szenvedhetnek egyáltalán sérelmet. Tehát ezeknek a szabályoknak az ismeretében eldönthető, hogy az árukkal kapcsolatos szóban forgó magatartás (mint pl. behozatal, forgalomba hozatal) valóban sérti-e a védjegyjogosult jogait.

A korábbi rendelet 6. cikkének (2) bekezdése ad iránymutatást arra, hogy a hatóságnak milyen szabályok alapján kell eldöntenie a szellemi tulajdon-jog megsértésének kérdését. E rendelkezés szerint:

„Az alábbiak tekintetében annak a tagállamnak az érvényes jogszabályait kell alkalmazni, amelynek területén az árukkal kapcsolatban az 1. cikk (1) bekezdésének a) pontjában említett esetek alapján eljárás indult [ez a rendelkezés a fent leírt helyzetekre utal, amelyekben a vámhatóság az árukat ellenőrizheti – a szerzők]:

¹¹ Új rendelet, 13. cikk (1) bekezdés.

...

b) a hatóság által hozandó határozatra. Erre vonatkozó közösségi szabályok hiánya esetén a határozat meghozatalára alkalmazandó kritériumoknak ugyanazoknak kell lenniük, mint amelyeket annak meghatározására alkalmaznak, hogy az érintett tagállamban gyártott áruk sértik-e a jogosult jogait. ...” (Kiemelés a szerzőktől)

Ebből a megfogalmazásból arra lehet következtetni, hogy a jogsértés, tehát az intézkedésre alapot szolgáltató állapot megítélésekor elsődlegesen annak a tagállamnak a jogszabályait kell alkalmazni, amelyben a vámhatóság az árukat lefoglalta. Amennyiben pedig a közösségi szabályok nem rendelkeznek a jogszabálysértés megtörténtének kritériumairól „*a határozat meghozatalára alkalmazandó kritériumoknak ugyanazoknak kell lenniük, mint amelyeket annak meghatározására alkalmaznak, hogy az érintett tagállamban gyártott áruk sértik-e a jogosult jogait*”. Ez utóbbi fordulat körüli jogalkalmazói bizonytalanság fontosságával lentebb foglalkozunk.¹²

Az új rendelet 10. cikke ehhez képest a következőképpen rendelkezik a jogsértés eldöntéséhez alkalmazandó szabály megállapításáról:

„Annak megállapításánál, hogy egy szellemi tulajdon-jogot a nemzeti jog szerint megsértettek-e, azoknak a tagállamoknak a hatályos jogát kell alkalmazni, amelyek területén az áruk az 1. cikk (1) bekezdésében említett helyzetek valamelyikébe kerültek.”

Ez a rendelkezés már nem tartalmaz egy, a korábbi rendelet 6. cikk (2) bekezdésének *b*) pontjában foglalt szabályhoz hasonló bizonytalan utalást. Első ránézésre úgy tűnik, mintha a jogalkotó tudatosan mellőzte volna azt. Második ránézésre azonban felmerül a kérdés, hogy mi volt a közösségi jogalkotó célja ennek az utalásnak az elhagyásával, hiszen az új rendelet preambuluma (8) bekezdése szerint „*az annak megállapítása iránt indított eljárásban, hogy a nemzeti jog alapján sor került-e szellemi tulajdonjog megsértésére, azok a feltételek irányadóak, amelyeket annak megállapítására alkalmaznak, hogy a kérdéses tagállamban előállított áruk sértenek-e szellemi tulajdon-jogokat.*”

A fenti, a jogalkotó célja körüli bizonytalanság kétségekbe sodorhatja a jogalkalmazót, amikor az új rendelet alapján kell megítélnie, hogy egy vámhatóság által lefoglalt termék valóban sért-e szellemi tulajdon-jogot.

Látható tehát, hogy mind a hatályos rendelet, mind pedig elődje meglehetősen homályosan szabályozza azt a kérdést, hogy mi alapján kell elbírálni, hogy valamely áru hamis árunak minősül-e, és éppen e homályos szabályozás okozza a tranzitban lévő hamisítványok körüli jogi dilemmát.

¹² L. 3.1 pont.

3. A tranzitban lévő hamisítványok jogi megítélése

A tranzitárúkról szóló viták alapját az a kérdés adja, hogy az új és a korábbi rendelet alapján a vámhatóság alkalmazhatja-e az adott rendeletben meghatározott intézkedéseket az illetékességi területén csupán tranzitban lévő, feltehetően védjegyjogot sértő árukkal szemben. Annak tisztázásához, hogy az intézkedések megtételéhez szükséges jogalap fennáll-e, végig kell követni az előző pontban leírt logikai gondolatmenetet, azaz meg kell vizsgálni, hogy a kérdéses áruk olyan helyzetben vannak-e, hogy azokkal kapcsolatban a vámhatóság intézkedhet, és azt is, hogy a kérdéses áruk hamisított áruknak minősülnek-e a rendelet értelmében.

A fentiekből látszik, hogy a vámhatóság gyakorlatilag bármely vámjogi helyzetben lévő árukat megvizsgálhat annak tisztázása végett, hogy azok hamis áruknak minősülnek-e.

Az Európai Unió területén áthaladó külső tranzitban lévő áruk a Közösségi Vámkodex 84. cikke értelmében felfüggesztési eljárásban vannak. A felfüggesztési eljárás alatt álló áruk mind az új, mind pedig a korábbi rendelet értelmében olyan áruk, amelyekkel szemben a vámhatóságok az azokban szabályozott intézkedéseket megtehetik, amennyiben teljesülnek a további feltételek, így amennyiben azok hamis áruknak minősülnek.

Azt, hogy a vonatkozó rendeletek értelmében mely áruk minősülnek hamis áruknak, az előző pont végén kifejtettük, és arra a következtetésre jutottunk, hogy sem a korábbi, sem pedig az új rendelet nem szabályozza teljesen egyértelműen ezt a kérdést.

3.1. A tranzitban lévő hamisítványok jogi megítélése a korábbi rendelet alapján

A korábbi rendelet fentebb idézett 6. cikkének (2) bekezdése értelmében a hatóság által hozandó határozatra annak a tagállamnak az érvényes jogszabályait kell alkalmazni, amelynek területén az árukkal kapcsolatban eljárás indult, azaz a hatóságnak alkalmaznia kell magát a rendeletet, és további tagállami jogszabályokat, amennyiben azok alkalmazása szükséges annak megítéléséhez, hogy valamely áru hamisítványnak minősül-e. E rendelkezés szerint továbbá a határozat meghozatalához szükséges közösségi szabályok hiánya esetén a határozat meghozatalára alkalmazandó kritériumoknak ugyanazoknak kell lenniük, mint amelyeket annak meghatározására alkalmaznak, hogy az érintett tagállamban gyártott áruk sértik-e a jogosult jogait.

E rendelkezésnek különböző értelmezései alakultak ki a különböző tagállamok joggyakorlatában és a jogirodalomban.

Egyes vélemények szerint e szabály azt jelenti, hogy a rendelet alapján indult eljárásokban a jogsértés megtörténtéhez azt a *jogszabályt* kell alkalmazni, amelyet akkor alkalmaznának, ha az árut abban az országban gyártották volna, amelyben azt a vámhatóság eljárás alá vonta, amennyiben a közösségi jog ettől eltérően nem rendelkezik. Ezen utaló szabály alapján alkalmazandó jogszabály határozza meg, hogy az áruk valóban sértik-e a jogosult

jogait. Védjegyjogi szempontból e jogszabály annak az országnak a védjegyekre irányadó jogszabálya, amelyben a vámhatóságok az árukat megállították (Magyarország esetében a védjegy törvény¹³). Ezt az értelmezést követte Kitchin bíró a Nokia-ügyben hozott elsőfokú ítéletben, amely ellen a Nokia fellebbezéssel élt a Fellebbviteli Bíróság előtt.¹⁴

Mások szerint azonban e szabályt úgy kell értelmezni, hogy amennyiben a közösségi jog nem tartalmaz konkrét rendelkezést arra vonatkozóan, hogy valamely áru hamisítványnak minősül-e vagy sem, e kérdést úgy kell megítélni, mintha a kérdéses árut abban az országban gyártották volna, amelyben azzal kapcsolatban a vámhatósági eljárás megindult. Azaz a 6. cikk (2) bekezdése *konkrét anyagi jogi szabályra* utal, nem pedig arra a jogszabályra, amely tartalmazza azt a konkrét rendelkezést, amely alapján meg lehet ítélni, hogy az áruk hamisnak minősülnek-e. Ezt az utóbbi értelmezést az újabb jogirodalom *gyártási fikciónak* nevezi. A gyártási fikcióra az Európai Unió több tagállamában, így például Hollandiában, Belgiumban és Olaszországban is hivatkoztak a bíróságok a tranzitban lévő áruk elleni vámhatósági intézkedések megengedhetőségének alátámasztására.¹⁵

Ezekben az országokban a bíróságok álláspontjuk alátámasztására gyakran hivatkoztak az Európai Bíróságnak a *Polo/Lauren*-¹⁶ és a *Rolex*-ügyben¹⁷ hozott ítéletére is.

A *Polo/Lauren*-ügyben az Európai Bíróságnak a korábbi rendelet értelmezése kapcsán kellett foglalkoznia azzal a kérdéssel, hogy a rendelet alkalmazandó-e az Európai Unió vámterületén csupán tranzitban lévő árukra is. Az alapeljárás Indonéziából Ausztrián keresztül Lengyelországba tartó, hamis *Polo/Lauren* ruházati termékekkel kapcsolatban indult. Az osztrák vámhatóság lefoglalta az árukat, és nem engedélyezte azok továbbszállítását Lengyelországba, az áruk birtokosa azonban jogorvoslással élt a vámhatóság döntése ellen az osztrák bíróságok előtt. Az ügy eljutott az osztrák Legfelsőbb Bíróság (Oberster Gerichtshof – OGH) elé, amely többek között a következő kérdéssel fordult az Európai Bírósághoz előzetes döntéshozatalért:

„A ... 3295/94/EK Rendelet 1. cikkének megfelelő értelmezése esetén a Rendelet alkalmazandó akkor is, ha a Rendeletben meghatározott olyan termékeket foglalnak le átmenetileg a vámhatóságok, amelyek tranzitban vannak két, nem az Európai Unióhoz tartozó állam között, és amelyek lefoglalását valamely szellemi tulajdon-jog jogosultja kérte arra hivatkozással, hogy szellemi tulajdon-jogai sérültek?”¹⁸

¹³ 1997. évi XI. törvény a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról.

¹⁴ L.: Nokia Corporation and Her Majesty's Commissioners of Revenue & Customs; [2009] EWHC 1903 (Ch); <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2009/1903.html>.

¹⁵ L.: O. Vriens: The real story of a fiction: ..., i. m. (4); G. Theuvs: ECJ to decide on „manufacturing fiction” under counterfeit goods regulation, http://www.eplawpatentblog.com/PDF_December09/Fiction%20Geert%20Theuvs.pdf.

¹⁶ C-383/98; The Polo/Lauren Company, L.P. and PT. Dwidua Langgeng Pratama International Freight Forwarders.

¹⁷ C-60/02; X.

¹⁸ C-383/98; Polo/Lauren; 22. pont.

A Bíróság ítéletében arra a következtetésre jutott, hogy a korábbi rendelet alkalmazandó azokra az esetekre is, amikor az áruk csupán tranzitban vannak az Európai Unió vámterületén keresztül. Döntését azzal indokolta, hogy a nem közösségi áruk külső tranzitjának is lehet hatása a belső piacra, mivel fennáll annak a kockázata, hogy a külső tranzitban lévő hamisítványok illegális csatornákon keresztül a Közösség piacára kerülnek.¹⁹

A szintén osztrák vonatkozású *Rolex*-ügyben az eisenstadti tartományi bíróság (Landesgericht Eisenstadt) olyan hamis Rolex órákkal kapcsolatban járt el, amelyeket Olaszországból kiindulva Ausztrián keresztül Lengyelországba szállítottak. Az osztrák bíróság előtt folyamatban lévő alapügy olyan büntetőügy volt, amely az osztrák védjegy törvény rendelkezéseinek megsértése (Markenschutzgesetz – MSchG) alapján indult a hamisítványok birtokosával szemben. Az osztrák bíróság úgy ítélte meg, hogy azért nem tud fellépni a terhelttel szemben, mivel az általa megvalósított magatartás, nevezetesen a tranzit, az MSchG alapján nem minősül jogsértésnek, mivel az nem jár a hamisítványok kereskedelmi forgalomban történő felhasználásával.

Az osztrák bíróság a következő kérdéssel fordult az Európai Bírósághoz előzetes döntéshozatalért:

„Ellentétes a ... 3295/94/EK Rendelet 2. cikkével a nemzeti jog azon rendelkezése, ..., amely szerint az olyan áruknak az egyszerű tranzitja, amelyeket a védjegyekre irányadó jogszabályokba ütköző módon állítottak elő / forgalmaztak, nem büntetendő a vonatkozó büntetőjogi szabályok szerint?”

A feltett kérdés értelmezéséhez szükséges a korábbi rendelet 2. cikkének ismerete. E rendelkezés úgy szól, hogy *„a 6. cikkben előírt eljárás [a hamisnak vélt áruk vámhatóság általi megtalálása után követendő eljárás – a szerzők] lefolytatása során hamisítottnak vagy kalóznak minősülő áruk szabad forgalomba hozatala, kivitele, újrakivitele vagy felfüggesztő eljárás alá vonása tilos.”*

Az Európai Bíróság a feltett kérdésre egy többféleképpen értelmezhető választ adott, amikor döntésében kimondta, hogy *„a ... 3295/94/EK Rendelet 2. cikke és 11. cikke (amely a 2. cikk megsértése esetén alkalmazandó jogkövetkezményekről rendelkezik – a szerzők) alkalmazandók azokra a helyzetekre is, amelyekben a vámhatóságok átmenetileg lefoglalnak két, nem az Európai Unióhoz tartozó állam közötti szállításuk során az Európai Unión keresztül tranzitban lévő árukat”.*

Az ítélet e rendelkezése teljes mértékben összhangban van a *Polo/Lauren*-ügyben hozott ítélettel. Az Európai Bíróság azonban azt is kimondja, hogy *„az a kötelezettség, miszerint a nemzeti jogot a Közösségi joggal összhangban kell értelmezni annak szövegének és rendeltetésének megfelelően a Közösségi jog céljának megvalósítása érdekében, nem járhat azzal, hogy az adott tagállamban érvényes jogszabályoktól függetlenül fennálljon vagy súlyosbodjon*

¹⁹ C-383/98; *Polo/Lauren*; 34. pont.

annak a jogalanynak a büntetőjogi felelőssége, aki megsérti a 3295/94/EK Rendelet előírásait.” Ez utóbbi rendelkezés lényegében azt jelenti, hogy a korábbi rendelet önmagában véve nem minősíthet valamely magatartást jogellenesnek, büntetőjogilag üldözendőnek, vagyis nem tágíthatja ki a szellemi tulajdonnak biztosított büntetőjogi védelem körét. Az ítélet e rendelkezése azonban nem mondja ki azt, hogy a rendelet nem tágíthatja ki a szellemi tulajdon vámjogi védelmének körét azzal, hogy a tranzitot kizárólag vámjogi szempontból a jogsértő magatartások körébe emeli.

Azok a nemzeti bíróságok, amelyek a tranzitárúkkal szembeni vámhatósági intézkedések megengedhetőségét a gyártási fikcióra alapozzák, érveléseikben elsősorban azért támaszkodnak e két ítéletre, mert azok kétségtelenül megállapítják, hogy a rendeletet a felfüggesztési eljárásban – így a külső tranzitban – lévő árukra is alkalmazni kell. Nem egyértelmű azonban, hogy ez azt jelenti, hogy a korábbi rendelet jogalapot teremt a vámhatóságoknak arra, hogy a tranzitban lévő árukkal kapcsolatban is alkalmazzák az intézkedéseket, vagy csupán azt jelenti, hogy a vámhatóságok vizsgálhatják és átmenetileg lefoglalhatják a tranzitban lévő árukat annak megállapításáig, hogy azok sértik-e a jogosult védjegyjogait vagy sem.

Egyértelmű azonban, hogy egyik ítélet sem foglalkozik magának a gyártási fikciónak a jogi megítélésével. Ezek alapján tehát nem lehet eldönteni, hogy a gyártási fikció alkalmazása, és ez alapján a tranzitban lévő áruk elleni vámhatósági intézkedések megfelelnek-e a közösségi jog előírásainak, vagy sem.

A tranzitárúkkal szembeni intézkedések megengedhetősége ellen érvelők többsége a Bíróság *Montex*-ügyben²⁰ hozott ítéletére hivatkozik.²¹ Az alapügyben eljáró német Legfelsőbb Bíróság (Bundesgerichtshof – BGH) egy Lengyelországból Németországon keresztül Írországba tartó, DIESEL megjelöléssel ellátott, és Németországban lefoglalt farmernadrágokból álló szállítmánnyal foglalkozott. A fent említett két ítélethez képest a *Montex*-ügy elsősorban a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 89/104/EGK első tanácsi irányelv értelmezéséről szólt.

A BGH által feltett kérdések többek között annak megválaszolására irányultak, hogy „az irányelv 5. cikkének (1) és (3) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az a védjegyjogosultnak biztosítja azt a jogot, hogy megtiltsa azon harmadik államban gyártott áruk továbbítását, amelyek azzal azonos megjelölés szerepel, annak a tagállamnak a területén keresztül, amelyben a védjegy oltalom alatt áll, amikor az áruk végállomása egy olyan tagállam, ahol az áruk szabadon forgalmazhatók annál fogva, hogy ott az említett védjegy nem áll oltalom alatt.”

A BGH kérdéseivel arra kereste a választ, hogy az irányelv értelmében lehetséges-e, hogy a tranzitban lévő áruk is sérthetik a jogosult védjegyjogait. A Bíróságnak az ítéletéből kiolvasható gondolatmenete szerint egy ilyen anyagi jogi szabály vagy az irányelv alapján harmonizált nemzeti védjegyjogban, vagy pedig magában a rendeletben keresendő.

²⁰ C-281/05; Montex Holdings Ltd. és Diesel SpA.

²¹ L. pl.: O. Vrins: The real story of a fiction: ..., i. m. (4).

Az irányelv értelmezésével kapcsolatban a Bíróság leszögezte, hogy „*az árutovábbítás [így a tranzit – a szerzők], amely abból áll, hogy a valamely tagállamban jogszerűen gyártott árukat egy harmadik államba szállítják valamely tagállam vagy tagállamok területén áthaladva, nem vonja maga után az érintett áruk forgalmazását, és ezért nem jelent veszélyt a védjegyoltalom tárgyára*”. A Bíróság azt is leszögezi, hogy a nem közösségi áruk felfüggesztő eljárás alá vonása önmagában nem jelenti a védjegyjogosult arra vonatkozó jogának megsértését, hogy az ellenőrizze az áruk Közösségen belüli első forgalomba hozatalát, azaz nem sérti a védjegy lényeges tartalmát, ami feltétele a jogsértés megállapításának. Az Európai Bíróság e megállapításai összhangban állnak a *Rioglass és Transremar*²² és a *Class International*²³-ügyben hozott ítélettel.

Ezzel összhangban az Európai Bíróság kimondta, hogy az Irányelv alapján a védjegyjogosult nem akadályozhatja meg az áruk továbbítását, „*hacsak e termékek olyan cselekmény tárgyat nem képezik, amelyet harmadik fél végez, és amelynek során azokat olyan külső árutovábbítás alá vonják, ami szükségszerűen maga után vonja azok forgalomba helyezését az említett árutovábbítási tagállamban*”. Egyes szerzők szerint a Bíróság ezzel revideálta a *Polo/Lauren*-ügyben elfogadott korábbi álláspontját, miszerint annak a kockázata, hogy az áruk illegális úton a Közösség piacára kerülnek, önmagában indokolja a vámhatóságok intézkedését a tranzitban lévő árukkal kapcsolatban.²⁴

Ezzel összefüggésben azonban egyrészt felhívjuk a figyelmet arra, hogy a *Montex*-ügyben hozott ítélet e kiemelt részei elsősorban az irányelv, nem pedig a korábbi rendelet értelmezésével foglalkoznak. Másrészt – ahogyan azt fentebb kifejtettük – a Bíróság *Polo/Lauren*-ügyben elfogadott álláspontja úgy is értelmezhető, hogy a korábbi rendelet lehetővé teszi a vámhatóság számára, hogy az időlegesen (vagyis a jogsértés megtörténtének tényleges megállapításáig) lefoglaljon tranzitban lévő árukat is. Ez utóbbi esetben nem állna fenn ellentét a *Polo/Lauren*- és a *Montex*-ügyben hozott ítéletek között. Mindezek ellenére azonban a *Montex*-ügyre sokan, értelemszerűen elsősorban a tranzitáruk elleni intézkedések ellen érvelők, az Európai Bíróság ítélezési gyakorlatának fordulataként tekintenek.²⁵

A tranzitban lévő áruk dilemmája szempontjából véleményünk szerint valóban kiemelkedő jelentősége a *Montex*-ügyben hozott ítélet azon pontjának lehet, amely szerint „*a 3295/94/EK Rendelet [tehát a korábbi rendelet – a szerzők] semelyik rendelkezése nem alapít meg új feltételt az arról való meggyőződéshez, hogy fennáll-e a védjegyjog sérelme, vagy annak megállapításához, hogy olyan védjegyhasználatról van-e szó, amely megtiltható annak folytán, hogy az veszélyezteti e jogot*” (vagyis az áru első forgalomba hozatalának ellenőrzéséhez fűződő jogot – a szerzők). Ez a megállapítás lényegében arra a következtetésre vezethet, hogy sem az anyagi védjegyjog, sem a korábbi rendelet szabályai között nem található

²² C-115/02; Administration des douanes et droit indirects és Rioglass SA, Transremar SL.

²³ C-405/03; Class International BV és Colgate-Palmolive Company és mások.

²⁴ Vö.: O. Vriens: The real story of a fiction: ..., i. m. (4).

²⁵ L. uo.

olyan, amely a tranzitot jogellenes cselekménynek minősítené. Ez pedig önmagában úgy is értelmezhető, hogy nem teljesül egy lényeges feltétel, amely a tranzitárúkkal szembeni vámhatósági intézkedéshez szükséges lenne, vagyis az áruk nem minősülnek szellemi tulajdonjogot sértőnek (vagy hamisnak), amennyiben csupán tranzitban vannak annak az országnak a területén keresztül, amelyben azokat a vámhatóság lefoglalta.

Egyes vélemények szerint a korábbi rendelet effajta értelmezése ellentétben áll egyrészt a gyártási fikció koncepciójával, amely a rendeletből levezethető, és amelyet számos európai ország ez alapján követ, másrészt pedig a rendelet fentebb idézett második cikkével, amely a hamisítványok felfüggesztő eljárás alá vonásának tilalmáról rendelkezik.²⁶ Tény, hogy a Bíróság a fentebb említett egyik ügyben sem foglalkozott a gyártási fikció kérdésével, és nem mondta ki világosan, hogy ennek alapján a vámhatóságok a korábbi rendelet alapján nem intézkedhetnek az illetékességi területükön tranzitban lévő árukkal szemben.

Összességében tehát megállapítható, hogy a korábbi rendelet és az értelmezéséről szóló viszonylag szűkszavú európai joggyakorlat nem szolgáltat egyértelmű megoldást a Bíróság előtt folyamatban lévő *Philips*-ügyre, amelyet a Bíróságnak még a korábbi rendelet alapján kell elbírálnia.

3.2. A tranzitban lévő hamisítványok jogi megítélése az új rendelet alapján

Az Európai Bíróságnak a *Nokia*-ügyben – a *Philips* ügygel-ellentétben – már az új rendelet alapján kell ítéletet hoznia. Valószínűleg erre vezethető vissza, hogy a Bíróság a két ügyet annak ellenére nem egyesítette, hogy azok párhuzamosan folynak, és az alapügyek ugyanazon probléma megoldására irányulnak.

A tranzitárúkkal kapcsolatos kérdésre adott válasz ugyanis eltérő lehet attól függően, hogy az új vagy a korábbi rendelet alapján bírálják el, mivel az új rendelet a megoldandó probléma szempontjából több lényeges eltérést tartalmaz a korábbi rendelethez képest.

Míg a korábbi rendelet fentebb idézett 6. cikke²⁷ tartalmazott egy olyan fordulatot, amelyből a gyártási fikció levezethetőnek látszik, addig az új rendeletnek a jogsértés megtörténté-

²⁶ Vö.: G. Theuvs: i. m. (15).

²⁷ „Az alábbiak tekintetében annak a tagállamnak az érvényes jogszabályait kell alkalmazni, amelynek területén az árukkal kapcsolatban az 1. cikk (1) bekezdésének a) pontjában említett esetek alapján eljárás indult (ez a rendelkezés a fent leírt helyzetekre utal, amelyekben a vámhatóság az árukat ellenőrizheti – a szerzők):

...

b) a hatóság által hozandó határozatra. Erre vonatkozó közösségi szabályok hiánya esetén a határozat meghozatalára alkalmazandó kritériumoknak ugyanazoknak kell lenniük, mint amelyeket annak meghatározására alkalmaznak, hogy az érintett tagállamban gyártott áruk sértik-e a jogosult jogait. ...” (Kiemelés a szerzőktől.)

nek megítélésére alkalmazható rendelkezése önmagában már nem tartalmaz ilyen szabályt, hanem csupán arról rendelkezik, hogy a jogsértés megtörténtét azoknak a tagállamoknak a hatályos joga alapján kell elbírálni, amelyek területén a vámhatóság az árukat a rendeletben meghatározott helyzetek valamelyikében megtalálta.²⁸

Az új rendeletben továbbá nem található a korábbi rendelet 2. cikkéhez hasonló, a hamisítványok felfüggesztő eljárását tiltó rendelkezés, amely a korábbi rendelet alkalmazása során a nemzeti bíróságok előtt gyakran szolgált hivatkozási alapként a tranzitáruk elleni intézkedések alátámasztásához.

Ezzel első ránézésre úgy tűnik, mintha az új rendelet egyetlen olyan rendelkezést sem tartalmazna, amely alapján a tranzitárúkkal szembeni intézkedés megengedhetőségét indokolni lehetne. Annál zavarba ejtőbb a rendelet preambuluma (3) és (8) bekezdése.

A (3) bekezdés ugyanis gyakorlatilag megfogalmazza a korábbi rendelet 2. cikkében szereplő tilalmat, amikor kimondja, hogy *„azokban az esetekben, amikor a hamisított áruk, kalózáruk és általában a szellemi tulajdonjogot sértő áruk harmadik országból származnak vagy azokból érkeznek, ... felfüggesztő eljárás alá vonásukat ... is meg kell tiltani, és olyan eljárást kell bevezetni, amely lehetővé teszi a vámhatóságok számára, hogy ezt a tilalmat a lehető leghatékonyabban érvényesíthessék.*” Egyes szerzők szerint a preambulom e bekezdéséből levezethető a közösségi jogalkotó azon szándéka, hogy a felfüggesztő eljárás alá vont (így a külső tranzitban lévő) árukkal szemben is lehetővé tegye a vámhatóságok intézkedését.²⁹

A (8) bekezdés pedig kimondja, hogy *„az annak megállapítása iránt indított eljárásban, hogy a nemzeti jog alapján sor került-e szellemi tulajdonjog megsértésére, azok a feltételek irányadók, amelyeket annak megállapítására alkalmaznak, hogy a kérdéses tagállamban előállított áruk sértenek-e szellemi tulajdonjogokat.*” Ezt bizonyos szerzők a gyártási fikció alátámasztására alkalmas rendelkezésnek tekintik.

Egy jogszabály preambuluma a jogalkotó megfontolásainak kifejezésével hivatott szolgálni a jogszabály konkrét rendelkezéseinek értelmezését. A preambulom hagyományosan azokat a konkrét szabályok alapjául szolgáló elveket tartalmazza, amelyek a jogalkotót vezérelték. Ezáltal segíti a jogalkalmazót a konkrét rendelkezések értelmezésében. Tehát önmagában véve semmi sem zárja ki azt, hogy a fent említett két preambulumbekendés olyan értelmet adjon az új rendeletnek, hogy azok alapján megalapozható legyen a tranzitáruk elleni intézkedések megengedhetősége.

Az új rendelet rendelkezéseit a rendelet logikája mentén vizsgálva azonban nehezen található olyan konkrét szabály, amely akár e két preambulumbekendés fényében értelmezve alátámasztaná azt a következtetést, hogy a vámhatóságok intézkedhetnek a vámterületen csupán tranzitban lévő árukkal szemben. Ez a következtetés azonban több okból sem tűnik kielégítőnek. Érthetetlen egyrészt annak fényében, hogy a közösségi jogalkotónak

²⁸ L.: új rendelet, 10. cikk.

²⁹ L.: G. Theuvs: i. m. (15).

kifejezett célja volt egy rendkívül erős, a tranzitban lévő hamisítványokat is kiszűrő védelmi rendszer felépítése. Másrészről ennek a törekvésének magának az új rendeletnek a preambulumban is hangot adott.

Felmerül tehát a kérdés, hogy a közösségi jogalkotó a tranzitárúk elleni intézkedések megengedhetőségének alapjául szolgáló jogszabályhelyeket a korábbi rendeletben található pozíciójukból miért mozdította el, és miért helyezte el azokat a preambulumban, míg az új rendelet konkrét rendelkezései között aligha hagyott olyat, amely a preambulumban kifejezett törekvéseket konkrétan kifejezésre juttatná. Az újabb jogirodalomban mindenesetre nem található olyan írás, amely erre a kérdésre választ adna, és megadná annak koherens logikai levezetését, hogy a tranzitban lévő áruk ellen a vámhatóságok miért vagy miért nem intézkedhetnek.

4. Összegzés és javaslatok

A fentiek alapján csupán az a következtetés vonható le, hogy a meglévő jogszabályok és joggyakorlat alapján lehetetlennek tűnik eldönteni a tranzitárúk dilemmáját. Mind a korábbi, mind az új rendelet értelmezése során felmerülnek ugyanis érvek a tranzitárúk elleni intézkedések megengedhetősége mellett és az ellen is.

A korábbi rendeletből levezethetőnek tűnik a gyártási fikció. A gyártási fikció a vámhatósági intézkedések mellett érvelők koncepciója, amelyet számos nemzeti bíróság is követ a joggyakorlatában, és – bár a Bíróság kifejezetten a gyártási fikció tárgyában nem hozott ítéletet – találhatók olyan európai bírósági döntések, amelyek legitimálni látszanak a tranzitban lévő áruk elleni intézkedéseket. Ugyanakkor, amint azt a fentiekben kifejtettük, olyan értelmezés is adható ezeknek az ítéleteknek, amely szerint nem a tranzitban lévő áruk elleni intézkedések megengedettek a rendelet alapján, hanem csupán az áruk ideiglenes lefoglalása annak eldöntéséig, hogy azok valóban sértik-e a jogosult védjegyjogait.

Az új rendelet körében ezenfelül az nehezíti a Bíróság helyzetét, hogy nehezen található magyarázat arra, hogy a korábbi rendeletben szereplő, a tranzitban lévő árukkal szembeni intézkedések megengedhetőségét alátámasztó konkrét rendelkezések miért csupán az új rendelet preambulumban szerepelnek.

Végül, de nem utolsósorban felmerül egy másik fontos kérdés, amely a Bíróság *Montex*- és *Rolex*-ügyben hozott ítéletében is megjelent, nevezetesen a rendeletek összeegyeztethetősége a védjegy jog rendszerének egészével. Hiszen mind a korábbi, mind az új rendelet akkor teszi lehetővé a vámhatóság intézkedését az árukkal szemben, ha azok védjegyjogot sértenek. Az anyagi védjegy jog az Európai Unióban harmonizált, és az Európai Bíróság az irányelv és a közösségi védjegyrendelet értelmezése során többször egyértelművé tette, hogy az áruk pusztán tranzitja azon a területen keresztül, ahol a védjegy oltalmat élvez, azok alapján önmagában véve nem minősül a kereskedelmi forgalomban való használatnak (és ezzel jogellenes cselekménynek). A közösségi jogalkotó a tanulmányunk bevezetőjében említett

fogyasztóvédelmi, közegészségügyi és tisztességes versenyhez fűződő érdekekre figyelemmel természetesen bevezethet olyan szabályokat, amelyek a korábbi, illetve az új rendelet alkalmazása során potenciálisan jogsértő cselekménynek minősítik az áruk tranzitját.

Ebben az esetben azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy egy effajta megoldás nem illeszkedik a védjegy jog dogmatikai rendszerébe. A védjegy alapvető funkciója ugyanis az, hogy lehetővé tegye a védjegy jogosult számára, hogy ellenőrizhesse a védjegyével ellátott termékének első forgalomba hozatalát azon a területen, amelyen védjegy oltalmat élvez.³⁰ Az oltalom tehát egyrészt csak a kereskedelmi forgalomban való használatra terjed ki, másrészt pedig területileg korlátozott. Ezért a tranzitárúk elleni intézkedések megengedése ezt a két elvet áttörné, ugyanis egyrésztől oltalmat biztosítana egy olyan cselekmény ellen, amely a védjegy jog értelmében nem minősül kereskedelmi forgalomban való felhasználásnak, másrésztől pedig egy valamely területen fennálló oltalmat kiterjesztene, és ezáltal globális oltalmat biztosítana a hamisítványok ellen.

Mindez nem jelenti azt, hogy a hamisítás elleni küzdelem mint fontos közérdek keretében a jogalkotó nem határozhatna meg olyan rendelkezéseket, amelyek a jog dogmatikai elveit áttörik. Erre számos más jogterületen, így például a társasági jog területén is van példa.³¹ Bár a területi elv és a védjegy lényeges tartalmának elve fontos elemei a védjegy jognak, nem kezelhetők abszolút érvényűnek, és önmagukban véve nem képezhetik a jogalkotói szabadság gátját. Fontos lenne azonban, hogy a jogalkotó tudatos legyen afelől, hogy a vámjog által biztosított védelem effajta kiterjesztése a hagyományos polgári jogi védelem területén túl szükségessé teszi a védelem határainak pontos kijelölését a vonatkozó jogszabályokban.

Elképzelhető tehát, hogy a közösségi jogalkotó a szellemi alkotások vámjogi védelmi rendszerének kidolgozásakor a hagyományos védjegy jognál tágabban vonta meg a védjegy által biztosított oltalom határát, és a vámjog – de szigorúan a vámjog – keretében kiterjesztette az oltalmat a tranzitra mint potenciális jogsértést megvalósító cselekményre is. Azonban biztos, hogy a vonatkozó jogszabályokban nem vonta meg világosan az oltalom határait, és ezáltal idézte elő a jelentős jogalkalmazói bizonytalanságot.

Összességében tehát nem található egyértelmű érv a tranzitárúk elleni intézkedések megengedhetősége ellen. Az explicit jogalkotói rendelkezés hiányában azonban érthető a nemzeti bíróságok bizonytalansága is. A probléma egyértelmű megoldását ezért egy egyértelmű jogszabályi szintű szabályozás kidolgozása jelentené, amire a szellemi tulajdon vámjogi védelmét biztosító rendeletek napirenden szereplő módosítása alkalmával lehetőség adódik a közösségi jogalkotó számára. Alkalmom nyílik arra, hogy a hamisítványok elleni nemzetközi

³⁰ Az Európai Bíróság joggyakorlata ezt a tételt a védjegy lényeges tartalma elvének nevezi. Az elv jelentéséhez l.: C-115/02 Rioglass-Transremar; C-349/95 Loendersloot; 102/77 Hoffmann-La Roche; 16/74 Centrafarm.

³¹ A társasági jog alapvető elve a gazdasági társaságok elkülönült jogalanyiségének elve, amelyet azonban a szabályozás több helyen áttör a hitelezővédelem érdekében.

küzdelem érdekében valamennyi érintett fél számára kielégítő módon szabályozza a tranzitárúkkal szembeni intézkedések megengedhetőségét.

De lege ferenda megoldás lehet, hogy az irányadó rendelet úgy határozza meg a hamis termék fogalmát, hogy kevésbé támaszkodik a védjegyjog általános szabályaira, és önállóan tágabban húzza meg a vámhatóság által biztosítható oltalom körét. Kielégítő megoldásnak tűnik, hogy a rendelet a hamis áruk körébe bevonja azokat az árukat, amelyeket származási helyükön védjegyjogot sértő módon állítottak elő, vagy amelyek felhasználása rendeltetési helyükön védjegyjogot sértene. Bár egy effajta rendelkezés áttörné a védjegyjog területi elvét, lehetőséget biztosítana arra, hogy akkor is ki lehessen vonni a forgalomból a származási helyén vagy célállomásán bizonyítottan jogsértő terméket az Európai Unió területén, ha az ott csupán tranzitban van.

Egyértelmű, hogy a hamisítványok nemzetközi kereskedelme világszerte több milliárd euró értékű kárt okoz, és az a gazdasági károk mellett súlyos egészségügyi, biztonsági kockázatokkal is jár. A statisztikák³² azt is igazolják, hogy a vámhatóságok az általuk kiszűrt hamisítványok jelentős hányadát tranzitban lévő szállítmányok között találják, így mindenképpen erős közösségi érdekek fűződnek ahhoz, hogy a vámhatóság a hamisítás elleni hatékony küzdelem részeként felléphessen a tranzitban lévő hamisítványok ellen is. A vámjogi védelem rendszerének zavartalan működéséhez szükséges egységes joggyakorlat kialakulása érdekében azonban egyértelmű jogalkotói válaszra van szükség a fent kifejtett kérdésekre.

Mindenekelőtt azonban az Európai Unió Bíróságának kell ítéletet hoznia a meglévő, rendkívül homályos szabályozás és joggyakorlat alapján. Az érintettek tág körének pedig nem marad más hátra, mint kívárni, hogy a Bíróság miképp súlyozza a tranzitárúk elleni intézkedések mellett és ellen szóló érveket, és ez alapján hogyan birkózik meg a tranzitárúk megítélésének jelenleg fennálló dilemmájával.

³² L.: Report on EU Customs Enforcement of Intellectual Property Rights – Results at the Border – 2009; http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/statistics_2009.pdf; HENT-füzetek 2: Tények és adatok a hamisításról Magyarországon; http://www.hamisitasellen.hu/hu/system/files/HENT_2fuzet_Tenyek_adatok_a_hamisitasrol_ONLINE_20101207.pdf.